

Svarstomosios demokratijos iniciatyva

Piliečių taryba

2022 m. spalio 13-14 d.

Druskininkai

KONTEKSTAS

2023 metų pradžioje planuojama patvirtinti Valstybės pažangos strategiją „Lietuva 2050“. Tai – svarbiausias Lietuvos strateginis dokumentas, nubrėžiantis kryptis ateinantiems trisdešimčiai metų. Strategijos „Lietuva 2050“ rengimo procesuose itin svarbus visuomenės dalyvavimas, kuris užtikrina visuomenės poreikiu ir duomenimis pagrįstą ateities viziją.

Iki šiol vykusiose dirbtuvėse ir diskusijose tarp ekspertų, organizacijų, piliečių, išryškinti svarbiausi ateities visuomenę, tad kartu ir valstybę formuosiantys veiksniai. Skirtingų tematikų diskusijas vienijo bendra įžvalga apie pasitikėjimo ir tvirtų visuomenės socialinių, pilietinių ryšių svarbą skirtingiems valstybės raidos scenarijams. Būtent šios savybės išskirtos kaip siektina 2050-ųjų Lietuvos visuomenės stiprybė ar net būtinas refleksas, padėsiantis mums išlikti ypač sudėtingomis tuometinio pasaulinio sąlygomis.

TIKSLAS

Tikslas: Piliečių tarybos diskusijos bei interaktyvūs užsiėmimai buvo skirti suprasti šiandieninę mūsų visuomenės būseną, jos galimą raidą ateityje. Taip pat dialogo ir bendrakūrybos būdu bus svarstoma, ar visuomenei bus aktualus tarpusavio fragmentacijos klausimas, ieškoma galimybių ir renkami siūlymai, kaip tapti labiau pasitikinčiais, solidariais, pilietiškai ir kultūriškai aktyviais.

PROGRAMA

Spalio 13 d.

17.00 val. Dalyvių pasitikimas, kava ir užkandžiai

17.30 val. Renginio atidarymas

Sigita Trainauskienė. „Lietuva 2050“ strategijos kūrimas – tikslai, procesas, tarpiniai rezultatai
Gitana Vaškevienė. Piliečių tarybos idėja ir tikslai

Dovilė Gaižauskienė. Susitikimo tikslai ir dalyvių, pranešėjų, organizatorių lūkesčių aptarimas

18.30 val. Tematiniai pristatymai

Moderuoja: Modesta Kairytė

Rugilė Trumpytė. Kaip gyvename Lietuvoje?

Jonas Dagys. Ką reiškia būti bendruomene?

Inga Kostina. Pasitikėjimas ir psichinė sveikata

20 val. Degustacinė vakarienė

Spalio 14 d.

8.00 val. Pusryčiai

9.00 val. Praėjusios dienos aptarimas ir pasirengimas dirbtuvėms

Moderuoja: Dovilė Gaižauskienė

9.30 val. Kūrybinės dirbtuvės grupėse, situacijų analizė

Moderuoja: Dovilė Gaižauskienė, Modesta Kairytė, Viktoras Urbis

12.00 val. Pietūs

13.00 val. Kūrybinės dirbtuvės grupėse, iššūkių sprendimo generavimas, galimi pokyčiai 2050-aisiais

Moderuoja: Dovilė Gaižauskienė, Modesta Kairytė, Viktoras Urbis

14.30 val. Kavos pertrauka

15.00 val. Darbo grupėse aptarimas ir dirbtuvių turinio apibendrinimas
Moderuoja Dovilė Gaižauskienė

16.30 val. Atsisveikinimo žodis

DALYVIAI

Piliečių tarybai reikalingas sociodemografiškai visuomenę atspindinčių asmenų dalyvavimas, siekiant tai įgyvendinti, buvo atrinkta 30 visuomenės atstovų, kurie yra pilnamečiai ir atstovauja įvairius regionus, amžiaus grupes, išsilavinimą. Asmenys atrinkti pagal demografiškai reprezentatyvią imtį, atitinkančią Lietuvos visuomenės mikrokosmosą. Dalyviai atrinkti iš skirtingų Lietuvos regionų: didmiesčių Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių, taip pat iš Utenos, Zarasų, Alytaus, Prienų, Elektrėnų, Vievio, Varėnos, Prienų, Joniškėlio, Telšių, Kelmės miestų bei mažesnių gyvenviečių tokių kaip Dargužių, Avižienių, Alovės.

Atrankos metu buvo atrinktos 3 grupės po 10 asmenų, visos grupės atitiko sociologiškai reprezentatyvios imties kriterijus. Pavyzdžiui, grupės buvo sudarytos iš vienodo vyrų ir moterų skaičiaus, dalyvių amžius apėmė asmenis nuo 19 iki 68 metų, kiekvienoje grupėje buvo po studentą, vyresnio amžiaus žmogų, didmiesčio ir kaimo gyventoją.

Dalyvių atranką vykdė rinkos tyrimų įmonė „RAIT“. Atranka buvo vykdoma dviem etapais – pirmojo metu apie renginį pasidalinta informacija įvairiais atrankų įmonės kanalais, kurio metu susidomėjusius buvo kviečiama registruotis. Buvo sulaukta apie 300 sutikusiųjų, po informacijos apie renginį patikslinimo dalyvauti atsisakė 50 asmenų, iš likusiųjų sudaryta reprezentatyvi 30 asmenų imtis ir dalyviai buvo pakviesti į Piliečių tarybą.

RENGINIO EIGA IR TURINYS

Piliečių taryba vyko dvi dienas – pirmoji diena buvo skirta susipažinimui su tematika, antroji – kūrybinių dirbtuvių metu išgirsti dalyvių nuomones, lūkesčius ir pasiūlymus ateičiai.

Spalio 13 d. susitikimo metu vyko keletas pristatymų, kurie buvo skirti susipažinti su pagrindine susitikimo problematika ir aptarti temas apie bendruomenės svarbą, tarpusavio pasitikėjimą, ateities iššūkius.

Pranešimų metu:

- pristatytas „Lietuva 2050“ kūrimo procesas ir metodologija, atkreiptas dėmesys į visuomenės svarbą dalyvaujant šiuose procesuose. Pristatymą ir sveikinimo žodį sakė Dr. Sigita Trainauskienė, STRATA vyr. politikos analitikė ir projekto „Lietuva 2050“ vadovė;
- pristatytas piliečių tarybos ir svarstomosios demokratijos modelis, kuris Lietuvoje anksčiau buvo išbandytas tik kartą. Pristatymą parengė Gitana Vaškeliene, Vyriausybės kanceliarijos Vyriausybės komunikacijos departamento Atviros Vyriausybės skyriaus vedėja ir piliečių tarybos idėjos iniciatorė;
- aptarta visų susitikimų eiga, pristatyti pagrindiniai renginio organizatoriai, išgirsti dalyvių lūkesčiai ir pirmosios idėjos. Interaktyvų pratimą parengė Dovilė Gaižauskienė, STRATA vyr. analitikė;
- tematiniam pristatyme aptarta situacija Lietuvoje, susijusi su įvairiomis diskriminacijos formomis, renginio dalyviams pristatytos kylančios problemos ir galimi iššūkiai Lietuvai ateityje. Pristatymą parengė Rugilė Trumpytė, Lietuvos įvairovės chartijos asociacijos vadovė;
- pristatytas filosofinis žvilgsnis į bendruomenę, jos reikšmę ir būdus toliau vystyti tarpusavio pasitikėjimą, kai ateityje bus susiduriama su įvairiais kylančiais iššūkiais. Pranešimą parengė Jonas Dagys, Vilniaus universiteto Filosofijos instituto docentas;
- aptarta, kaip bendruomeniškumas prisideda prie psichinės sveikatos, pristatymą parengė Inga Kostina, Druskininkų savivaldybės visuomenės sveikatos biuro vadovė.

Pasibaigus pristatymams, dalyviai pakviesti į degustacinę vakarienę, kurios metu sukurta erdvė geriau pažinti vieniems kitus, sukurti erdvę pasitikėjimui bei tolimesniam bendravimui.

Spalio 14 d. vyko kūrybinės dirbtuvės, kuriose dalyviai turėjo iškelti svarbiausias problemas, trukdančias diskriminaciją patiriantiems asmenims būti įtrauktiems, sukurti savo 2050-ųjų metų viziją bei būdus, kaip tą pasiekti.

Dirbtuvių metu:

- asmenys buvo suskirstyti į 3 grupes išlaikant reprezentatyvumo kriterijus, šiose grupėse pirmiausia aptartos situacijos, kurias patiria Lietuvos gyventojai, buvo gilnamasi į problemas ir aplinkybes, paskatinančias dalies visuomenės narių atstūmimą kasdienėse situacijose;
- grupėms pasiskirsčius į mažesnes dalis buvo atliekama užduotis „Situacijų žemėlapis“, kurios metu dalyviai turėjo konstruoti įvairias su gyvenimu visuomenėje susijusias situacijas, o jas analizuojant buvo atrandamos visuomenei ar jos daliai aktualios spręstinos problemos;
- atlikus aptartų situacijų pristatymą dalyviai išsikėlė pagrindines iš situacijų kylančias problemas, kurias įvertino ir išrinko svarbiausias. Iškeltos problemos yra: destruktivus elgesys šeimose, artimos aplinkos abejingumas žmogaus likimui, trūksta informacijos apie raidos ir psichinės sveikatos sutrikimus, neįgalus žmogus tampa našta šeimai dėl negebėjimo naudotis paslaugomis, sunkumai norint įsidarbinti neįgalioms moterims, bendruomenės neintegruoja asmenų su psichine negalia, į nepriklausomybę linkę asmenys negauna pagalbos dėl specialistų trūkumo, nepakankamas specialistų kiekis trukdo integruoti spec. poreikių asmenis, neįgalius vaikus auginantys asmenys neturi galimybės įsidarbinti;
- atrinkus svarbiausias problemas, buvo kuriamos pokyčio vizijos – kaip atrodytų problemos aprašyme identifikuoto asmens ar asmenų gyvenimas 2050-aisiais metais, jei problema būtų išspręsta;
- išdėsčius vizijas, buvo išskirti pagrindiniai lygmenys, skirti surasti tinkamus veiksmus spręsti iškeltas problemas (asmeninis, artimos aplinkos, bendruomenė ir visuomeninės iniciatyvos, verslas, valdžios institucijos savivaldoje, centrinės valdžios institucijos bei tarptautinės organizacijos).

Renginio uždarymo metu kiekviena grupė trumpai aptarė savo vizijas ir galimus būdus ją pasiekti, o jas išdiskutavus iš 9 skirtingų vizijų buvo sukurta viena bendra vizija.

APIBENDRINIMAS

Piliečių tarybos metu devynios grupės pristatė savo pokyčių vizijas Lietuvai 2050-aisiais metais, siekiant, kad visi visuomenės nariai jaustųsi bendruomenės dalimi. Šios vizijos yra:

1. Nebėra socialinės atskirties vaikams, tėvai jaučiasi saugiai dėl vaikų sveikatos, mokymasis vyksta visą gyvenimą, bendruomenė įtraukia negalią turinčius asmenis ir vaikus į visą veiklą, tolygi švietimo sistema nuo mokyklos iki universiteto. Nebūtų žvelgiama į kitą asmenį kaip į kitokį (pirmiausia vaikuose). Nebūtų išryškinama problema raidos, o būtų integruojama. Vaikas sakytų „einam kartu pažaišti“ kitam vaikui;
2. Pagerėjęs ir padidėjęs nuotolinis mokymasis, kuris bus prieinamas iššūkių turintiems vaikams. Organizuojamos įtraukiamos bendruomeninės veiklos, bet ne tik pramoginės, bet ir švietimo. Technologijos bus išvystytos, kad palengvintų gyvenimą pažeidžiamiems;
3. 2050-aisiais sukurtos visos sąlygos auginti iššūkius turintį žmogų, jei vienas iš tėvų prižiūri, jam mokamos kompensacijos ir pan., bet netrūksta ir specialistų. Tėvai patys nenorėtų atiduoti į globos įstaigas, o jei vis tik atiduotų, tai tie vaikai būtų įsivaikinti (mažiau tam būtų biurokratijos). Neįgalūs žmonės mokytųsi su visais, žmonės įpareigotos atitinkamą kiekį priimti į darbą tam tikrą kiekį žmonių, toks žmogus kiltų karjeroje. Dirbantys žmonės (su negalia) mokėdami mokesčius pakeltų valstybės biudžetą, nes būtų kaip finansuoti paslaugas jiems. Laimės indekse esame pirmoje vietoje, aplenkiamo danus;
4. 2050-aisiais metais neįgali moteris, nors medicina pažengė į priekį, lieka neįgali. Moteris dirba, nes visa pritaikyta infrastruktūra, ji gauna konkurencingą atlygį;
5. Regionuose atsirado savanorių, daugiau socialinių paslaugų nuotoliniu būdu, finansinė padėtis gerėja, dėl to gerėja ir emocinė sveikata, žmonės tampa geranoriški ir tolerantiški;
6. Mažesnė socialinė atskirtis, sumažėjo savižudybių skaidžius, kiekvienas žmogus jaučiasi reikalingas visuomenei, o visuomenė – reikalinga žmogui. Žmogus – ne plyta, o akmuo sienoje: skirtingo dydžio, pločio, spalvos, bet vienoje. Žmonės sprendžia ne tik problemas, bet ir moka pasilinksminti bendruomenėje. Mokykloje kiekvienas vaikas kaip asmenybė vertinamas. Išminčius yra deglas, kuris šviečia – tai mokytojas;
7. Priklausomybę turintys žmonės lankosi gerai pritaikytuose centruose. Galbūt didėja psichotropinės medžiagos, bet tiktai teigiamai priimamos medžiagos, kurios neturi neigiamų efektų (pavyzdžiui, kanapės). Didžioji visuomenės dalis supranta, kad jų palaikymas nuo priklausomybių besigydančiams asmenims labai svarbus ir tai daro. Egzistuoja psichologinis

išprusimas ir savirūpa – galima prevenciškai nueiti pasikonsultuoti ir žmonės nebijo. Geriau turėti netobulą viziją ir jos netobulai siekti, negu nedaryti nieko visai;

8. Šeima nepatiria šoko gimus žmogui su negalia – aiškiai žinome, kaip veikia algoritmai, veikia ekonominė, švietimo, sveikatos sistema. Žmonių nereikia išlaikyti, reikalingos naujos įdomios specialybės, jie prisideda prie ekonomikos, moka mokesčius. Mes nekreipiame dėmesio į žmones su negalia iš tos pusės, kad jie visiškai tokie patys;
9. Destruktyvus elgesys (priklausomybės, agresija, patyčios) bus sumažėjęs didelės veiklų įvairovės pagalba. Vaikų užimtumas stiprins charakterį, gerins emocinę būklę, raidą. Veiklos bus prieinamos ir suaugusiems, bus daug psichologinio švietimo ir pagalbos, tad bus mažiau smurto ir jo pasekmių, daug pinigų bus sutaupyta pasekmių šalinimui: kalėjimams, centrams, policijai.

Pokyčio vizijos:

This vision board for 'Lietuva 2050' addresses the 'Problema' (Problem) of social inequality. It features a central diagram with four red dots and a handwritten note: 'Kiekvienas turi turėti lygias galimybes ir šansas sėkmingai gyventi. Nereikia išlaikyti žmonių su negalia, reikalingos naujos įdomios specialybės, jie prisideda prie ekonomikos, moka mokesčius. Mes nekreipiame dėmesio į žmones su negalia iš tos pusės, kad jie visiškai tokie patys.' The board is organized into levels: Lygmenys, Asmeninis, Artimos aplinkos, Bendruomenė ir visuomeninės iniciatyvos, Verslas, Valdžios institucijos savivaldyje, Centrinės valdžios institucijos, and Tarptautinės institucijos ir organizacijos. A 'Veiksmiai' (Actions) column lists specific measures like 'Pateikti švietimo ir mokymo programas' and 'Sukurti naujas darbus'. A 'Pokyčio vizija' section at the bottom discusses the goal of equal opportunities for all by 2050.

This vision board for 'Lietuva 2050' addresses the 'Problema' (Problem) of mental health and social support. It features a central diagram with four red dots and a handwritten note: 'Kiekvienas turi turėti lygias galimybes ir šansas sėkmingai gyventi. Nereikia išlaikyti žmonių su negalia, reikalingos naujos įdomios specialybės, jie prisideda prie ekonomikos, moka mokesčius. Mes nekreipiame dėmesio į žmones su negalia iš tos pusės, kad jie visiškai tokie patys.' The board is organized into levels: Lygmenys, Asmeninis, Artimos aplinkos, Bendruomenė ir visuomeninės iniciatyvos, Verslas, Valdžios institucijos savivaldyje, Centrinės valdžios institucijos, and Tarptautinės institucijos ir organizacijos. A 'Veiksmiai' (Actions) column lists specific measures like 'Pateikti švietimo ir mokymo programas' and 'Sukurti naujas darbus'. A 'Pokyčio vizija' section at the bottom discusses the goal of equal opportunities for all by 2050.

This vision board for 'Lietuva 2050' addresses the 'Problema' (Problem) of mental health and social support. It features a central diagram with four red dots and a handwritten note: 'Kiekvienas turi turėti lygias galimybes ir šansas sėkmingai gyventi. Nereikia išlaikyti žmonių su negalia, reikalingos naujos įdomios specialybės, jie prisideda prie ekonomikos, moka mokesčius. Mes nekreipiame dėmesio į žmones su negalia iš tos pusės, kad jie visiškai tokie patys.' The board is organized into levels: Lygmenys, Asmeninis, Artimos aplinkos, Bendruomenė ir visuomeninės iniciatyvos, Verslas, Valdžios institucijos savivaldyje, Centrinės valdžios institucijos, and Tarptautinės institucijos ir organizacijos. A 'Veiksmiai' (Actions) column lists specific measures like 'Pateikti švietimo ir mokymo programas' and 'Sukurti naujas darbus'. A 'Pokyčio vizija' section at the bottom discusses the goal of equal opportunities for all by 2050.

This vision board for 'Lietuva 2050' addresses the 'Problema' (Problem) of mental health and social support. It features a central diagram with four red dots and a handwritten note: 'Kiekvienas turi turėti lygias galimybes ir šansas sėkmingai gyventi. Nereikia išlaikyti žmonių su negalia, reikalingos naujos įdomios specialybės, jie prisideda prie ekonomikos, moka mokesčius. Mes nekreipiame dėmesio į žmones su negalia iš tos pusės, kad jie visiškai tokie patys.' The board is organized into levels: Lygmenys, Asmeninis, Artimos aplinkos, Bendruomenė ir visuomeninės iniciatyvos, Verslas, Valdžios institucijos savivaldyje, Centrinės valdžios institucijos, and Tarptautinės institucijos ir organizacijos. A 'Veiksmiai' (Actions) column lists specific measures like 'Pateikti švietimo ir mokymo programas' and 'Sukurti naujas darbus'. A 'Pokyčio vizija' section at the bottom discusses the goal of equal opportunities for all by 2050.

Problema
 Apie 2000 metų pradžią, kai buvo pradėtas naudoti...
 Lietuvos 2050

Lygmenys

Asmeninis	Veiksmas
Asmeninis	Asmeninis
Artimos aplinkos	Artimos aplinkos
Bendruomenė ir visuomeninės inicijavos	Bendruomenė ir visuomeninės inicijavos
Verslas	Verslas
Valdžios institucijos savivaldoje	Valdžios institucijos savivaldoje
Centrinės valdžios institucijos (vyriausybė, Seimas)	Centrinės valdžios institucijos (vyriausybė, Seimas)
Tarptautinės institucijos ir organizacijos	Tarptautinės institucijos ir organizacijos

Pokyčio vizija – kaip atrodytų mūsų gyvenimas 2050-aisiais metais, išsprendus šią problemą?

... (handwritten notes) ...

Problema
 ... (handwritten notes) ...
 Lietuvos 2050

Lygmenys

Asmeninis	Veiksmas
Asmeninis	Asmeninis
Artimos aplinkos	Artimos aplinkos
Bendruomenė ir visuomeninės inicijavos	Bendruomenė ir visuomeninės inicijavos
Verslas	Verslas
Valdžios institucijos savivaldoje	Valdžios institucijos savivaldoje
Centrinės valdžios institucijos (vyriausybė, Seimas)	Centrinės valdžios institucijos (vyriausybė, Seimas)
Tarptautinės institucijos ir organizacijos	Tarptautinės institucijos ir organizacijos

Pokyčio vizija – kaip atrodytų mūsų gyvenimas 2050-aisiais metais, išsprendus šią problemą?

... (handwritten notes) ...

Problema
 ... (handwritten notes) ...
 Lietuvos 2050

Lygmenys

Asmeninis	Veiksmas
Asmeninis	Asmeninis
Artimos aplinkos	Artimos aplinkos
Bendruomenė ir visuomeninės inicijavos	Bendruomenė ir visuomeninės inicijavos
Verslas	Verslas
Valdžios institucijos savivaldoje	Valdžios institucijos savivaldoje
Centrinės valdžios institucijos (vyriausybė, Seimas)	Centrinės valdžios institucijos (vyriausybė, Seimas)
Tarptautinės institucijos ir organizacijos	Tarptautinės institucijos ir organizacijos

Pokyčio vizija – kaip atrodytų mūsų gyvenimas 2050-aisiais metais, išsprendus šią problemą?

... (handwritten notes) ...

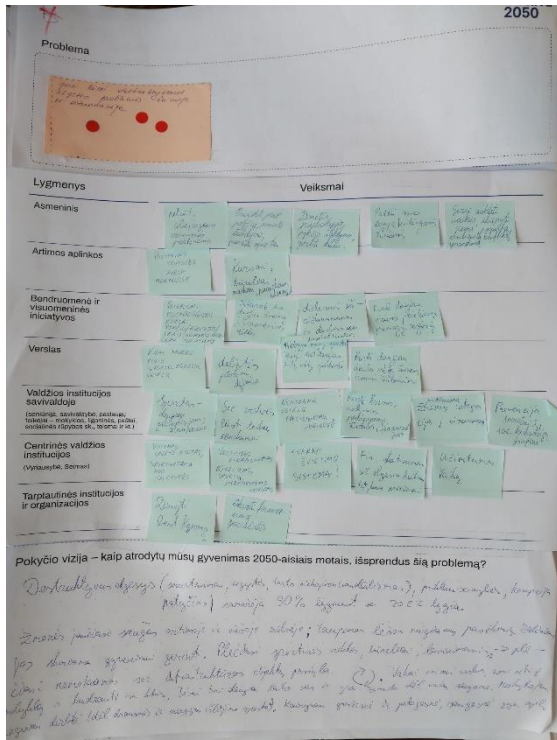
Problema
 ... (handwritten notes) ...
 Lietuvos 2050

Lygmenys

Asmeninis	Veiksmas
Asmeninis	Asmeninis
Artimos aplinkos	Artimos aplinkos
Bendruomenė ir visuomeninės inicijavos	Bendruomenė ir visuomeninės inicijavos
Verslas	Verslas
Valdžios institucijos savivaldoje	Valdžios institucijos savivaldoje
Centrinės valdžios institucijos (vyriausybė, Seimas)	Centrinės valdžios institucijos (vyriausybė, Seimas)
Tarptautinės institucijos ir organizacijos	Tarptautinės institucijos ir organizacijos

Pokyčio vizija – kaip atrodytų mūsų gyvenimas 2050-aisiais metais, išsprendus šią problemą?

... (handwritten notes) ...

TOLESNI ŽINGSNIAI

Surinkti duomenys bus panaudoti toliau vystant „Lietuva 2050“ strategiją, gilinant ataskaitų apie identitetą ir kultūrą turinį bei brėžiant pagrindinius kelrodžius įgyvendinant viziją.